

УДК 130.2**О.М. КУЗЬ**

Харківський національний економічний університет, Харків

ХРОНОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Статтю присвячено розглядові проблем соціального часу. У висунутій хрономоделі соціальної реальності поєднується час і темпоральність, тобто переживання часу, що уможливило виокремлення різних модальностей соціального часу, демаркацію соціальної дійсності (буття сучасного) та реальності (єдність минулого, сучасного та майбутнього).

Ключові слова: соціальна реальність, соціальний час, модальності соціального часу, соціальний простір.

Вступ

Останнім часом соціологія, політологія та філософія починають активно застосовувати численні нові теорії й поняття, у тому числі «соціальний час», «соціальне поле», «соціальний простір». Вони стали необхідними для досягнення соціальних процесів як локального, так і глобального масштабу. Інтерес до просторово-часової проблематики викликаний тим, що виявлення хронотопу соціальної реальності має засадниче значення для соціогуманітарного знання, оскільки просторово-часовий континуум утворює те поле, на якому розгортаються всі соціальні взаємодії.

Структура цього поля, що є динамічною, впливає на характер цих взаємодій. Уявлення про неї може сприяти міждисциплінарному синтезу, продемонструвати комплементарність існуючих парадигм, сприятиме розробці нової інтегративної концепції соціальної реальності – соціально-філософської топології, що зосередить увагу як на динамічних, так і на статичних хронотопах, які структурують соціальну реальність, доповнить синергетичну парадигму, що претендує на описання динаміки організації соціального ладу.

Щодо інтенсивного запровадження синергетики в суспільні науки вчені також висловлюють неоднозначні думки. Так, В. Б. Губін наголошує, що даний процес обертається «насамперед відкиданням попередніх, вже апробованих підходів і теорій, перериванням природного розвитку пізнання та науки, пропонуванням, замість попереднього надбання, у кращому випадку пустушок – просто некоректної балаканини, а в гіршому – відвертанням уваги від нормальної науки та її дискредитацією» [1, с. 123–124]. З іншого боку, оцінка ролі хронологічних і топологічних характеристик у процесі соціальної взаємодії має і практичну значущість. Так, адекватне уявлення про просторово-часові модальності може мати терапевтичний вплив на соціальне самопочуття суб'єктів, адекватну оцінку ними своїх життєвих шансів і розробку життєвих стратегій: протидіятиме

соціальному маніпулюванню з боку певних політичних суб'єктів. Це пов'язано з тим, що положення, місце людини у світі є наріжною світоглядною проблемою соціального знання, її розв'язання – це формування ідеології суспільства.

Обговорення проблеми

У методологічному плані виявлення топологічних і хронологічних властивостей соціальної реальності сприяє дослідженню соціального положення й напрямку мобільності конкретних соціальних суб'єктів. При цьому якщо топологічна психологія й топологія культури у фокусі своїх проблем бачать індивіда, то важливим завданням соціології та політології стає типологія соціальних форм простору-часу різних суспільств і груп у межах суспільства, оскільки без цього сучасна соціальна й політична аналітика та прогностика, теорія прийняття рішень є неможливими. Особливо слід звернути увагу на те, що *динаміка* топологічних характеристик розглядається нерозривно з хронологічними характеристиками, оскільки час завжди існує як четверта координата часу-простору у визначенні якоїсь події. Очевидно, що час має бути важливим компонентом у будь-якому соціальному дослідженні, утворюючи у прив'язці до конкретного топосу цілісний соціальний хронотоп. Це є *онтологічним обґрунтуванням політичної хроногеометрії як сутнісної теорії політичного простору й часу*, що розроблюється в теоретичному й практичному аспектах В. В. Ільїним, М. В. Ільїним, Ю. Л. Качановим, О. С. Панарініним та іншими дослідниками [2–9].

Отже, *метою даної статті* є розгляд хронології соціальної реальності задля виокремлення різних модальностей соціального часу. Природно, модальності соціального часу постають *предметом дослідження*, а сама соціальна реальність — його *об'єктом*.

Відсутність паралелізму простору й часу дозволяє досліджувати як топологію часу, так і хронологію простору. Перспективною видається розробка такої методології дослідження, що виходитиме з необхідності розрізнення *вимірювання* простору-часу та його *сприйняття*. Дана методологічна складність, вочевидь, є черговою модифікацією герменевтичного кола: як вимірювання неможливе без сприйняття, так і сприйняття, для того щоб бути свідомим, має набути певної вимірності. Цю складність стосовно феномена часу в його зв'язку зі свідомістю В. І. Молчанов фіксує таким чином: «Час... є як предметом описування, бо конститутивні елементи свідомості є темпоральні різноманітності, так і засобом опису, бо темпоральні різноманітності – завжди останні посилення в будь-якому описуванні» [10, с. 143].

Необхідність зазначеної методології обумовлена тим, що не всі просторові, хронологічні й темпоральні характеристики піддаються формалізації, у той час як всі вони виявляють свою взаємообумовленість і вплив на протікання соціальних взаємодій. Обґрунтування топологічних і хронологічних характеристик соціальної реальності може здійснюватися на засадах методологічного синтезу існуючих підходів – топології *реалізму*

Хронологія соціальної реальності

(соціальної та політичної хроногеометрії) і *номіналізму* (культурної та психологічної топології). Основою такого синтезу може служити феноменологія та фундаментальна онтологія М. Гайдегера, соціально-топологічні розробки М. Фуко та П. Бурдьє, а також підходи вітчизняних вчених, які опрацьовують проблематику соціальної онтології (див., наприклад [11–13]).

Безумовно, розгляд усієї сукупності дослідницьких завдань, що сприяють становленню інтегративної концепції соціально-філософської топології, не може бути реалізований у межах даної роботи. Ми виходитимемо з того, що вирішенню цих питань може сприяти виявлення як загальних, так і специфічних властивостей соціального простору й часу, що характеризують сучасний стан соціальної реальності, оскільки ущільнення соціального простору та трансформація його хроноструктури зумовлюють соціальні взаємодії, описати, пояснити й осягнути які прагнуть соціально-гуманітарні науки.

Здійснювана нами онтологічна експлікація понять [14], що описують онтологічний рівень соціальної реальності під кутом зору їх суб'єктної структури й методологічної супідрядності дозволить, у свою чергу, виявити роль топологічних і хронологічних характеристик у процесі соціальних взаємодій і соціально-політичної практики, звернутися до проблеми часу як однієї з найдавніших і разом із тим актуальних тем. Об'єктивним підґрунтям зростання інтересу до даної теми, як зазначає В. І. Молчанов, є процес диференціації знання, завдяки якому суттєво збільшилася кількість контекстів, у яких функціонує поняття часу. Це суперечливий процес. У потенційній реальності він передбачає виявлення зв'язку між поняттям часу й засадничими поняттями чи структурами конкретної сфери людського розуміння, свідчить про необхідність філософського самоосмислення. Проте в актуальній дійсності філософський розгляд проблеми часу все більше відсувається на другий план (див. [10, С. 3–4]). Незважаючи на це, аналіз часу, нарівні з простором, вже давно застосовується для вивчення процесів розповсюдження інновацій, технологій, інституцій тощо.

Однак розуміння природи соціального часу є найбільш значущим для проникнення в буття *політичне*. На думку японського політолога Т. Іто, багатьом політичним елітам властива впевненість у тому, що той, хто контролює минуле, контролює сучасне; той, хто має владу над часом, має владу над людьми [15, с. 5]. Для розрізнення соціальної та політичної реальності істотне значення має хроноструктура соціальної реальності як такої та її топологія, оскільки чинники часу й простору при конституюванні та функціонуванні цих реальностей мають різне значення. Особлива хроноструктура соціальності відображується в таких поняттях, як «буття» та «існування», «реальність» і «дійсність», оскільки «соціальна реальність, соціальне буття, соціальна дійсність обмальовують різні сторони соціальної онтології» [16, с. 53].

Але хотілося б звернути увагу на те, що часто соціальну онтологію переводять у площину соціальної праксеології. Це відбувається тоді, коли

Кузь О.М., 2011

починають розглядати не власне буттєві структури соціуму, які в принципі не мають потреби в подальшому логічному чи онтологічному обґрунтуванні й постають своєрідною «нерозмінною монетою» соціальності, а екзистенцію цього соціуму, його дійсне буття, а точніше – буття в *дійсності*. А в ній воно проявляє свої онтологічні основи у знятому вигляді, опосередковані всіма рівнями соціальної реальності.

У хронологічному ракурсі можна сказати, що дійсність – це буття *сучасного*, його існування; реальність соціальна – це єдність буття всіх часових модусів (*минулого, сучасного й майбутнього*), у той час як реальність політична – це існування минулого й майбутнього в сучасному. При цьому надзвичайно складно встановити в кожній предметній ситуації, яка часова складова чинить вирішальний вплив на поведінку соціального суб'єкта, оскільки соціальний час суб'єктивно переживається в уявленнях про минуле, сучасне й майбутнє (див. [17]). Тому проблема хроноструктури соціальної реальності й становить такий інтерес для дослідників політичних процесів. Вже Е. Дюркгейм розглядав час як колективне уявлення, що постає не апріорною, а соціальною категорією (про що свідчать антропологічні підходи до вивчення часу). Наразі даний підхід розвиває, зокрема, Н. Еліас. В есе «Час» він стверджує, що колективне уявлення про час є рисою цивілізаційного процесу [18].

На думку Е. Гіденса, нехтування часовим виміром соціальних відносин є серйозною помилкою, оскільки соціальна дія простягається як у просторовому, так і в часовому вимірі, і для того, «щоб показати взаємозалежність дії та структури, ми маємо осягнути просторово-часові відносини, властиві будь-якій соціальній взаємодії» [19, с. 3]. Вводячи поняття просторово-часових граней, Е. Гіденс у своїй концепції просторово-часової дистанції [19, с. 202] звертає увагу на те, що не лише просторове, а й часове розташування в певних суспільствах справляє значний вплив на результати діяльності в цих суспільствах. Він вважає, що соціологія багато в чому нехтувала часом тому, що, зосередивши увагу на статистичних структурних моделях, не брала до уваги той факт, що існує багато способів, за допомогою яких соціальне життя структурується часом, а також результатом соціальних процесів, що відбуваються в соціально перетворюваному часі. «Онтологія простору-часу, – зауважує Е. Гіденс, – невід'ємний утворюючий елемент соціальних практик – складає основу теорії структурації, яка починається з часовості, а, відповідно, у певному сенсі з «історії» [20, с. 41].

У вітчизняній філософській науці радянського періоду дослідження специфіки соціального часу активно розпочалося з 60-х років минулого століття. Тоді ж були висловлені й важливі методологічні ідеї щодо якісно різних форм часу, а в межах системного підходу зверталася увага на його «неоднорідність» у системах різної природи [21–22]. На необхідність зміщення акцентів при розгляді природи часу з природничих на соціальні аспекти вже тоді звернув увагу П. В. Копнін: «Тривожним є той факт, що при розробці категорій наші дослідники звертають увагу майже виключно

Хронологія соціальної реальності

на досвід природознавства, зокрема, фізики. ...візьмемо, наприклад, категорію часу, котра, якщо справа просуватиметься так і надалі, незабаром перестане бути філософською, бо при її розробці враховується переважно досвід фізики, зокрема, теорії відносності, і забувається, що людське буття також має час, а історія не в меншій мірі, ніж фізика, є наукою про час, скінченний і нескінченний» [23, с. 178]. Оскільки категорія часу є однією з центральних для екзистенціалізму та феноменології, стали проводитися критичні дослідження даних філософських напрямів в аспекті проблеми часу та зв'язку понять часу, свідомості, рефлексії та онтології (див., наприклад [10]).

При аналізі власне соціального часу зверталася увага на складність його соціальних аспектів, неоднорідність, виявлялася специфіка соціального часу в прояві загальних властивостей часу, розглядалися його функції тощо. Важливе те, що вже тоді висловлювалися припущення про соціальний час як якісно відмінний від фізичного, наділений особливим онтологічним статусом (див. [24]), аналізувалися як філософські й філософсько-історичні аспекти (див. [25; 26]), так і практичні аспекти часових відносин [27]. Проте саме реальна соціально-політична практика радянського періоду не дозволила в повній мірі досягнути як евристичну, так і практичну значущість вироблених у той час методологічних положень.

Сприйняття соціальним суб'єктом часу як форми буття є ментальним чинником, що дозволяє, нарівні з впливом природних і соціокультурних чинників, соціальній реальності зберігати свою цілісність, зокрема завдяки наявності циклів соціальних систем. Циклічність хроноструктури соціальної реальності, наведена нами нижче, дозволяє їй, з одного боку, бути дискретною, з іншого – зберігати свою цілісність, а людині – ставати іншою й водночас залишатися собою, жити минулим і будувати майбутнє – мати свою історію.

Звернення до минулого чи спрямованість у майбутнє в певні моменти сучасного властиві як окремим людям, так і цілим народам. Здатність людини жити в трьох модусах часовості – минулому, сучасному, майбутньому – в індивідуальному плані породжує ситуацію, що називається повсякденністю, життєвим світом і є унікальною в кожного індивіда. Переживання індивідом часовості, в якій неминуче присутня його скінченність, і здатність конструювання в кожній конкретній ситуації в залежності від обставин тієї чи іншої часової модальності (циклічної або дискретної) робить час соціальним, а його структури – топологічними. Залежно від місця в соціальному просторі людина може жити минулим, сучасним чи майбутнім; вона може конструювати певну комбінацію з цих модусів, суб'єктивно переживати темп і ритм як свого, так і суспільного життя. Тим самим людина здатна з фізичної послідовності подій конструювати ту чи іншу їх соціальну послідовність, змінюючи соціальну дистанцію як між ними, так і відносно самої себе – вона може рухатися «вперед у минуле» або «назад у майбутнє».

Модальна структура соціального часу містить не лише циклічні

(позитивні), але й дискретні (негативні) модальності. Негативний характер дискретних модальностей ми пов'язуємо з тим, що окрім позитивного (терапевтичного) впливу вони постають інструментом маніпулювання для соціальних і політичних суб'єктів, які застосовують для досягнення власних цілей деструктивні ідеології, зокрема, реакційні (минуле-з-сучасного-без-майбутнього) чи утопічні (майбутнє-з-сучасного-без минулого). Так, наразі широко розповсюджена склеротична ідеологія реформування українського суспільства (майбутнє-з-минулого-без-сучасного) – прагнення будувати майбутнє країни без урахування 70-річної історії радянських часів.

Сучасне в історії постає не одномоментним зрізом часу, а подієвим плином, що сприймається суб'єктом здебільшого емоційно, ніж раціонально, через що як безпосередня, так і опосередкована детермінація цього плину для суб'єкта в повній мірі ще не проявилася. Раціоналізуючи сучасне, суб'єкт переводить його в минуле, роблячи тим самим *історію* зрозумілою, а *майбутнє* передбачуваним. У той же час опосередкована детермінація сьогодення минулим і майбутнім та суб'єктивна здатність людини емоційно переживати ці часові модуси залучають їх у поле сучасного, що дозволяє застосовувати їх як інструменти соціального маніпулювання. Так у часовому аспекті отримує буття політична реальність.

Циклічні модальності (позитивні)	МОДУСИ ЧАСУ	Дискретні модальності (негативні)
Майбутнє-з-для-минулого Майбутнє-з-теперішнього	МАЙБУТНЄ	Майбутнє-з-теперішнього-без-минулого Майбутнє-з-минулого-без-теперішнього
Теперішнє-для-майбутнього Теперішнє-з-минулого	ТЕПЕРІШНЄ	Теперішнє-з-майбутнього-без-минулого Теперішнє-з-минулого-без-майбутнього
Минуле-для-теперішнього Минуле-з-для-майбутнього	МИНУЛЕ	Минуле-з-теперішнього-без-майбутнього Минуле-з-майбутнього-без-теперішнього

Суб'єктивність у конструюванні часових модальностей соціального часу ставить під питання сам факт наявності в ньому усталених структур. На наш погляд, воно знімається тим, що соціальний час як форма буття соціальної реальності виявляє не тільки своє ретро- і перспективність, але й циклічність. Це пов'язано з тим, що буттєвість соціальності в процесі свого становлення формує рівні власного буття, в яких часові модуси конституюються в позитивні модальності й закріплюються соціальною практикою в суб'єктних позиціях і формах мислення (ментальних циклах), а також у діяльності. Часові модальності відображуються й закріплюються в Хронологія соціальної реальності

повсякденному мовленні, постійно виявляють себе в соціальній практиці через поведінкові стандарти поколінь.

Діти	Теперішнє-без-минулого. Теперішнє-з-минулого-для-майбутнього
Молодь	Майбутнє-з-теперішнього
Дорослі	Теперішнє-з-минулого
Літні люди	Теперішнє-без-майбутнього. Теперішнє-з-минулого-без-майбутнього

Минуле й майбутнє в даному разі фіксується не хронологічним відліком, а життєвими стратегіями, що визначають тактику сучасного. Так, «жити одним днем» – значить, побутувати сучасним, що, вочевидь, споріднює дітей і літніх людей. Вони не конфліктують щодо минулого і в них по суті немає спільного майбутнього. У літніх людей усе сучасне може складатися з минулого. Спілкуючись з дітьми, вони не відчують з їхнього боку протидії, адже діти не мають минулого як ціннісної часової модальності. Втім, інколи діти переживають відсутність минулого так само болісно, як літні люди – відсутність майбутнього. Це постає *однаковим за своєю природою* розгортанням часу з точки сучасного в час *поза особистим існуванням*. Час, коли мене *не буде*, є не більш травматичним для свідомості, ніж час, коли мене *не було*.

Якщо пристати на позицію визнання негативних модальностей, проблема виховання та й соціалізації загалом полягає у формуванні в індивіда позитивних модальностей: усі проекти особистого майбутнього повинні враховувати як минуле, так і сучасне, щоб вони не перетворилися на утопію, а саме майбутнє не знищило їх своєю буттєвістю: «Якщо вистрілити в минуле з рушниці, майбутнє торохне тебе з гармати».

Недоліком традиційного членування соціальної реальності на мікро-, мезо- і макрорівні видається те, що воно не враховує специфіки ні соціального простору, ні соціального часу як форм буття соціальної реальності. Із суб'єктними позиціями рівні соціального буття корелюють наступним чином:

<i>Рівні реальності</i>	<i>Суб'єктні позиції</i>	<i>Часові модальності</i>
Ціннісний	реалізовувати сутність	майбутнє-з-для-минулого
Нормативний	спрямовувати сутність	майбутнє-з-теперішнього
Організаційний	змінювати сутність	теперішнє-для-майбутнього
Інституціональний	відтворювати сутність	теперішнє-з-минулого
Субстанціальний	мати сутність	минуле-для-теперішнього
Онтологічний	бути суб'єктом	минуле-з-для-майбутнього

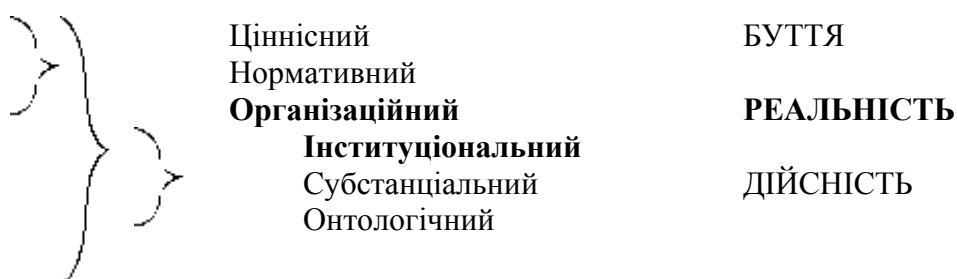
Запропонована нами структура рівнів соціальної реальності в часовому аспекті обумовлена тим онтологічним фактом, що соціальна

діяльність, по-перше, завжди детермінована минулим, по-друге, має мету в майбутньому, досягнення якої, по-третє, розгортається в полі сучасного. *Онтологічний* та *субстанціальний* рівні соціальної реальності завжди постають щодо акта соціальної діяльності тим минулим, яке в *інституціональній* структурі сучасного відтворює цю сутність, а його *організаційна* структура формує цільові настанови для зміни цієї сутності. Ці цільові настанови за допомогою *нормативної* структури спрямовують розвиток суб'єктної сутності, котра реалізує себе в тому випадку, якщо не знищується й містить *ціннісний* аспект минулого, без якого не буде іншого майбутнього, здатного стати у свій час минулим – цикл замкнувся. Структура рівнів буття соціуму в їхній хроноцілісності виглядає так:

РІВНІ БУТТЯ СОЦІУМУ (в їхній хроноцілісності)

Модуси	Рівні соціальної реальності	Модальності
МАЙБУТНЄ	Ціннісний Нормативний	майбутнє-з-для-минулого майбутнє-з-теперішнього
ТЕПЕРІШНЄ	Організаційний	теперішнє-для-майбутнього
	Інституціональний	теперішнє-з-минулого
МИНУЛЕ	Субстанціальний Онтологічний	минуле-для-теперішнього минуле-з-для-майбутнього

У той же час як буття, так і дійсність, що знаходять себе в соціальній реальності, конституюються, видається, на її певних рівнях, що обумовлює їхнє екзистенціальне забарвлення.

На інституціональному та організаційному рівнях соціальної реальності, які існують у даному часі, поняття «реальність», «буття» та «дійсність» правомірно розглядати як синоніми, у той час як для аналізу минулого чи майбутнього ми вимушені вдаватися до уточнень. Так, припустимо, слід розуміти, що норми та цінності, ефективні сьогодні, у майбутньому можуть втратити свою *дієвість*, а в реальності буття теперішнього й майбутнього завжди є те, що в сутнісному плані не обтяжене минулим.

Список використаної літератури:

1. Губин В. Б. Синергетика как новый пирог для «постклассических ученых», или отзыв на автореферат докторской диссертации / В. Б. Губин // *Философские науки*. – 2003. – № 2. – С. 123–124.
2. Ильин В. В. «Российская цивилизация»: Политический центр в России / В. В. Ильин // *Россия. Духовная ситуация времени*. – М., 1999. – № 1. – С. 41–60.
3. Ильин В. Государство и социальная стратификация советского и постсоветского обществ: 1917–1996 гг. Опыт конструктивистско-структуралистского анализа / В. Ильин. – Сыктывкар : Сыктывкар. ун-т; Ин-т социологии РАН, 1996. – 349 с.
4. Ильин М. В. Феномен политического времени / М. В. Ильин // *Полис*. – 2005. – № 3. – С. 5–21.
5. Ильин М. В. Геохронополитика – соединение времен и пространств / М. В. Ильин // *Вестник Московского университета. Сер. 12. «Политические науки»*. – 1997. – № 2. – С. 28–43.
6. Капустин Б. Г. Что такое «политическая философия»? / Б.Г. Капустин // *Полис*. – 1996. – № 6. – С. 83–96.
7. Качанов Ю. Л. Политическая топология: структурирование политической действительности / Ю. Л. Качанов. – М. : Ad Marginem, 1995. – 224 с.
8. Панарин А. С. Искушение глобализмом / А. С. Панарин. – СПб. : Питер, 2003. – 540 с.
9. Панорама политической науки России: пространство и время политики. От редакции // *Полис*. – 1999. – № 1.
10. Молчанов В. И. Время и сознание. Критика феноменологической философии / В. И. Молчанов. – М. : Высш. шк., 1988. – 144 с.
11. Кемеров В. Е. Концепция радикальной социальности / В. Е. Кемеров // *Вопросы философии*. – 1999. – № 7. – С. 313.
12. Розов Н. С. Структура социальной онтологии: по пути к синтезу макроисторических парадигм / Н. С. Розов // *Вопросы философии*. – 1999. – № 2. – С. 3–22.
13. Черняков А. Г. Онтологическая дифференциация и темпоральность / А. Г. Черняков // *Вопросы философии*. – 1997. – № 6. – С. 136–191.
14. Кузь О. М. Репрезентації суб'єктності в постсучасності: [моногр.] / О. М. Кузь. – Х. : ФОП Лібуркіна Л. М.; ІНЖЕК, 2010. – 312 с.
15. Ito Takayuki. Preface // *Facing Up to the Past. Soviet Historiography under Perestroika*. – Sapporo : Hokkaido University, 1989. – 292 p.
16. Очерки социальной философии / под ред. К. С. Пигрова. – СПб. : С.-Петербург. ун-т, 1998. – 292 с.
17. Попова И. М. Представления о настоящем, прошедшем и будущем как переживание социального времени / И. М. Попова // *Социологические исследования*. – 1999. – № 10. – С. 135–145.
18. Elias N. *Time, an Essay* / N. Elias. – Oxford : Blackwell, 1992.
19. Giddens A. *Central Problems in Social Theory* / A. Giddens. – L. : Macmillan, 1979. – 294 p.
20. Гидденс Э. Устроение общества : Очерк теории структуриации / Энтони Гидденс ; [пер. И. Тюриной]. – М. : Академический проект, 2003. – 528 с. – («Концепции»).
21. Блауберг И. В. Становление и сущность системного подхода / И. В. Блауберг, Э. Г. Юдин. – М. : Наука, 1973. – 269 с.
22. Урманцев Ю. А. О свойствах времени / Ю. А. Урманцев, Ю. И. Трусов // *Вопросы философии*. – 1961. – № 5. – С. 58–70.
23. Копнин И. В. Гносеологические и логические основы науки / И. В. Копнин. – М. : Мысль, 1974. – 568 с.

24. Зборовский Г. Е. Пространство и время как формы социального бытия / Г. Е. Зборовский. – Свердловск : Уральский рабочий, 1974. – 222 с.

25. Лой А. Н. Социально-историческое содержание категорий «время» и «пространство» / А. Н. Лой. – К. : Наукова думка, 1978. – 136 с.

26. Яковлев В. И. Социальное время / В. И. Яблоков. – Ростов-н/Д : Изд-во РГУ, 1981 – 160 с.

27. Артемов В. А. Социальное время. Проблемы изучения и использования / В. А. Артемов. – Новосибирск : Наука, 1987. – 240 с.

О.Н. КУЗЬ

Харьковский национальный экономический университет, Харьков

ХРОНОЛОГИЯ СОЦИАЛЬНОЙ РЕАЛЬНОСТИ

Статья посвящена рассмотрению проблем социального времени. В предложенной хрономодели социальной реальности объединяются время и темпоральность, то есть переживание времени, что сделало возможным выделение различных модальностей социального времени, демаркацию социальной действительности (бытие современного) и реальности (единство прошлого, настоящего и будущего).

Ключевые слова: социальная реальность, социальное время, модальности социального времени, социальное пространство.

O.KUZ

Kharkiv National University of economically, Kharkov

CHRONOLOGY OF THE SOCIAL REALITY

This article is devoted to the problems of social time. The chronomodel of the social reality, which is proposed, combined time and temporality, that is the experience of time, which made it possible to highlight different modalities of social time, the demarcation of social reality (being modern) and reality (the unity of past, present and future).

Key words: social reality, social time, the modality of social time, social space.

Стаття надійшла 10.10.11р